

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Από τους αρχαίους χρόνους
ως το 2020 μ.Χ.

Η Χίος είναι νησί του βορειοανατολικού Αιγαίου,
το πέμπτο μεγαλύτερο της Ελλάδας.

Δυτικά της Χίου είναι τα Ψαρά.

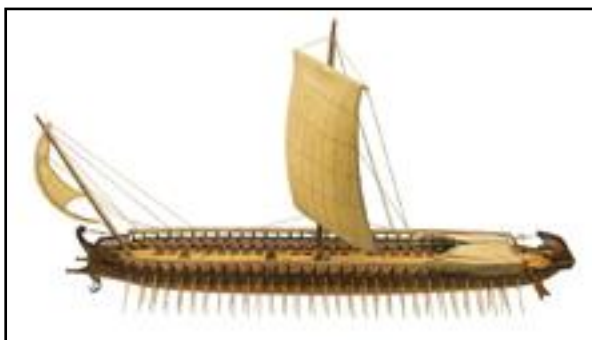
Ανατολικά είναι τα παράλια της Μικράς Ασίας.

Οι αρχαιολογικές έρευνες στη Χίο έχουν ανακαλύψει ίχνη κατοίκησης από τη Νεολιθική περίοδο (6000-5000 π.Χ.). Οι δύο κύριες τοποθεσίες κατοικίας εκείνη την εποχή ήταν τα σπήλαια στον Άγιο Γάλα Χίου στα βόρεια και η νεκρόπολη στον σύγχρονο οικισμό Εμπορείος Χίου στα νότια του νησιού.

Η Χίος ήταν ένα από τα αρχικά δώδεκα κράτη μέλη της Ιωνικής Δωδεκάπολης. Ως αποτέλεσμα, η Χίος, στα τέλη του 7ου αιώνα π.Χ., ήταν μια από τις πρώτες πόλεις που δημιούργησε νομίσματα, καθιερώνοντας τη σφίγγα ως σύμβολό της. Διατήρησε αυτή την παράδοση για σχεδόν 900 χρόνια.

Το 546 π.Χ. η Χίος υποτάχθηκε στην Περσική Αυτοκρατορία. Η Χίος προσχώρησε στην Ιωνική Επανάσταση κατά των Περσών το 499 π.Χ. Κατά την περίοδο αυτή οι Χιώτες είχαν τον μεγαλύτερο στόλο (100 πλοία) από όλους τους Ίωνες στη μάχη της Λάδης το 494 π.Χ. Εκεί ο χιώτικος στόλος συνέχισε να πολεμά με τον

περσικό στόλο, αλλά οι Χιώτες αναγκάστηκαν τελικά να υποχωρήσουν και υπέκυψαν ξανά στην περσική κυριαρχία.

Μετά την ήττα των Περσών στη μάχη της Μυκάλης (φωτογραφία της περιοχής) η Χίος ελευθερώθηκε από την περσική κυριαρχία το 479 π.Χ. Στη συνέχεια συμμετείχε στην Αθηναϊκή Συμμαχία της Δήλου ως μια από τις ελάχιστες πόλεις-κράτη που δεν πλήρωναν φόρο υποτέλειας στην Αθήνα αλλά ήταν υποχρεωμένοι να προμηθεύουν τη συμμαχία με πλοία.

Ο Θεόπομπος επέστρεψε στη Χίο μαζί με άλλους εξόριστους το 333 π.Χ. αφού ο Μέγας Αλέξανδρος εισέβαλε στη Μικρά Ασία και διέταξε την επιστροφή τους, καθώς και την εξορία των Περσών υποστηρικτών που ήταν στο νησί. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου το νησί είχε γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας ελληνικού κρασιού, το οποίο διακρίθηκε γιατί ήταν υψηλής ποιότητας.

Το 88 π.Χ., κατά τη διάρκεια των Μιθριδατικών Πολέμων η Χίος κράτησε φιλορωμαϊκή στάση. Γι' αυτό ο βασιλιάς του Πόντου Μιθριδάτης ΣΤ' κατέλαβε και λεηλάτησε το νησί εκτοπίζοντας τους κατοίκους του, τους οποίους αντικατέστησε με Πόντιους αποίκους. Παράλληλα μετονόμασε το νησί σε «Βερενίκη», προς τιμήν της τρίτης του συζύγου που ήταν Χιώτισσα. Αλλά σε σύντομο χρονικό διάστημα ακολούθησε η Ρωμαϊκή κατάληψη της Χίου και η ανακήρυξή της σε συμμαχική περιοχή.

Το μάρμαρο από τη Χίο έγινε ένα από τα πιο επιθυμητά και ακριβά στον Ρωμαϊκό κόσμο και αργότερα. Έχει φόντο ροζ χρώματος με κίτρινο-πορτοκαλί, καφέ και γκρι στίγματα ποικίλου σχήματος και μεγέθους, που χωρίζονται από λευκές ή κόκκινες φλέβες. Το πλαίσιο των θυρών της Βασιλικής του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη είναι κατασκευασμένο από αυτό το μάρμαρο.

Μετά τη διαίρεση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το 395 μ.Χ. η Χίος ήταν μέρος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Μετά την εξάπλωση του Χριστιανισμού, η Χίος ήταν για πολλούς αιώνες υπό τη διακυβέρνηση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, εκτός από κάποιες σύντομες χρονικές περιόδους. Στη φωτογραφία η Νέα Μονή Χίου του 11ου αιώνα που έχει χαρακτηριστεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την UNESCO.

Μετά την τέταρτη Σταυροφορία η κατοχή της Χίου πέρασε στη Δημοκρατία της Βενετίας και στη συνέχεια (το 1261) στη Δημοκρατία της Γένοβας. Οι Γενοβέζοι ενδιαφέρθηκαν περισσότερο για τα εμπορικά κέρδη παρά για την εξουσία. Είχαν υπό τον έλεγχό τους το εμπόριο της μαστίχας, του αλατιού και της πίσσας. Το εμπόριο του κρασιού και των υφασμάτων γινόταν σε συνεργασία με τους Έλληνες.

Στο κύριο λιμάνι της Χίου είναι κτισμένο το κάστρο της Χίου. Αυτό ξεκίνησε να κτίζεται τον 10ο αιώνα από τους Βυζαντινούς. Οι κατασκευές που σώζονται μέχρι σήμερα αποτελούν μέρος της μεταγενέστερης κατασκευής και επέκτασης που χρονολογείται από την εποχή που οι Γενουάτες κυβέρνησαν το νησί από τον 14ο ως τον 16ο αιώνα.

Στο χωριό Πυργί υπάρχει το σπίτι του Κολόμβου, από όπου συγκέντρωσε και Χιώτες ναυτικούς, προκειμένου να ξεκινήσει το ταξίδι του προς τις «Δυτικές Ινδίες» και βρήκε την Αμερική.

Το 1566 η Χίος κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς με επικεφαλής τον ναύαρχο Πιαλί Πασά. Ο μεγάλος πλούτος και η ευημερία του νησιού είχε σαν βάση το εμπόριο της μαστίχας. Ο σουλτάνος με ελάχιστη μόνο φορολογία μπόρεσε να έχει μεγάλα κέρδη στα θησαυροφυλάκιά του.

Η Χίος αποτελούσε για τους Οθωμανούς μία από τις πιο σημαντικές επαρχίες στην αυτοκρατορία τους. Τα Μαστιχόδενδρα φύονται μόνο στο νότιο τμήμα της Χίου σε μια σειρά από 24 χωριά που ονομάζονται «Μαστιχοχώρια».

Λίγα χρόνια μετά την οθωμανική κατάκτηση, έκαναν την εμφάνισή τους στο νησί οι Ιησουίτες μοναχοί, οι οποίοι το 1593 ίδρυσαν μοναστήρι και τα επόμενα χρόνια παρουσίασαν εκπαιδευτική, αλλά και προσηλυτιστική δραστηριότητα.

Σχέδια για εξέγερση στη Χίο γίνονταν από τους πρώτους μήνες της Επανάστασης, το 1821. Τον Μάρτιο του 1822 η Χίος επαναστάτησε. Ο ξεσηκωμός του εύφορου νησιού εξαγρίωσε τον Σουλτάνο. Έτσι ο οθωμανικός στόλος υπό την ηγεσία του Καρα Αλή έπλευσε προς τη Χίο για να καταστείλει την επανάσταση. Οι Οθωμανοί έκαψαν σπίτια και σκότωσαν όλα τα παιδιά κάτω των 3 ετών, όλους τους άνδρες από 12 ετών και πάνω, καθώς και όλες τις γυναίκες από 40 ετών και πάνω, με εξαίρεση αυτούς που ήταν πρόθυμοι να ασπαστούν το Ισλάμ. Τελικά, περισσότεροι από 40.000 κάτοικοι του νησιού σφαγιάστηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν. Το γεγονός

έγινε παγκόσμια γνωστό ως η σφαγή της Χίου, ενώ αποτυπώθηκε στον διάσημο πίνακα «Η Σφαγή της Χίου» του Γάλλου ζωγράφου Ευγένιου Ντελακρουά και στα γραπτά του Λόρδου Βύρωνα και του Βίκτωρα Ουγκό.

Η Χίος ελευθερώθηκε το 1912 κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων: Συγκεκριμένα, στις 11 Νοεμβρίου προσέγγισε το νησί ο ελληνικός στόλος, ενώ την άρνηση της τουρκικής φρουράς να παραδοθεί ακολούθησε απόβαση ελληνικών δυνάμεων. Με αυτόν το τρόπο στις 20 Δεκεμβρίου έγινε η παράδοση της Χίου στους Έλληνες. Το νησί είχε παραμείνει κάτω από

τουρκική κατοχή για 356 χρόνια. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 πολλοί Μικρασιάτες κατέφυγαν στο νησί και δημιούργησαν νέους οικισμούς όπως το Βαρβάσι.

Η παραγωγή της μαστίχας απειλήθηκε από τη δασική πυρκαγιά της Χίου που σάρωσε το νότιο μισό του νησιού τον Αύγουστο του 2012 και κατέστρεψε ορισμένα δάση με μαστίχες.

Στη Χίο γεννήθηκαν τον 20ό αιώνα τρεις σημαντικοί Έλληνες: Ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου (ο οποίος το 1975 ήταν πρόεδρος της Επιτροπής Ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ και στη συνέχεια Ευρωβουλευτής). Ο Ανδρέας Παπανδρέου (ο πρωθυπουργός της Ελλάδας). Και ο Μίκης Θεοδωράκης (ο συνθέτης μουσικής).

Τα Ψαρά είναι μικρό νησί βορειοδυτικά της νήσου Χίου. Τα Ψαρά είναι πολύ γνωστά από τη μεγάλη καταστροφή που υπέστησαν το 1824 κατά τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα εναντίον των Οθωμανών. Η καταστροφή των Ψαρών ενέπνευσε τον πίνακα του Νικόλαου Γύζη με τίτλο «Η Δόξα των Ψαρών», την ωδή του Ανδρέα Κάλβου και το επίγραμμα του Διονυσίου Σολωμού.

